

Ткаченко А. Л.;
Феріма Ю. В.;
Цимбал І. В.;
Троцько Л. Г.;
Плугова О. Б.

Науковий центр зв'язку та інформатизації Військового інституту телекомунікацій та інформатизації, Київ

Вихідні умови до формування середньострокових програм розвитку озброєння та військової техніки в Україні та підхід до їх аналізу

Резюме. У статті розроблено підхід до аналізу вихідних умов під час формування середньострокових програм розвитку озброєння та військової техніки в Україні.

Ключові слова: військова техніка; воєнно-технічна політика держави; Збройні Сили України.

Постановка проблеми. Відповідно до Закону України “Про організацію оборонного планування” в Україні середньострокове планування розвитку озброєння та військової техніки здійснюється шляхом створення відповідних державних програм [1]. Однак сьогодні практично відсутні підходи або методи, які б забезпечували оцінювання умов за яких створення подібних програм можливе. Така ситуація створює складну ситуацію, коли середньострокові програми зі створення або модернізації озброєння та військової техніки приймаються без врахування технічних, технологічних та фінансових можливостей держави. Це, в свою чергу, веде до ризиків виникнення перевитрат та нереалізованості низки програм, які виявляються невиконаними протягом ряду років. У цих умовах розроблення методів аналізу реалізованості середньострокових програм розвитку ОВТ є актуальним науковим завданням. Можливості з реалізації цих програм безпосередньо пов'язані з аналізом вихідних умов, за яких та чи інша програма буде реалізовуватись. Ці умови необхідно аналізувати на етапі формування, коли здійснюється обґрунтування основних показників щодо втілення її в життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботах вітчизняних і зарубіжних фахівців це питання вирішувалось здебільшого в контексті реалізації Державних програм або оптимізації технічних параметрів зразків ВТ з метою воєнно-економічного обґрунтування чи аналізу воєнно-технічної політики окремих держав [2-5]. Питання, що стосуються формування середньострокових програм розвитку озброєння та військової

техніки в Україні та підхід до їх аналізу було другорядним. На сьогодні, в умовах, коли інші держави (в тому числі й найближчі сусіди України) активно оновлюють військову техніку, доцільно прискіпливіше звернутися саме до питання забезпечення.

Метою статті є розроблення підходу для аналізу вихідних умов під час формування середньострокових програм розвитку озброєння та військової техніки в Україні, який дає змогу оцінити потреби та ресурсні можливості держави.

Виклад основного матеріалу. Вихідні умови для формування середньострокових програм розвитку озброєння та військової техніки розподіляються за такими складовими:

концептуальні положення воєнної політики держави щодо розроблення озброєння та військової техніки, які витікають із положень Конституції України, Воєнної доктрини України, Стратегії національної безпеки України, Стратегічного оборонного бюлетеня України, Законів України та низки нормативно-правових актів у сфері забезпечення національної безпеки і оборони;

відомості про можливості промисловості України зі створення, випуску та модернізації зразків озброєння та військової техніки;

статистичні дані щодо стану озброєння та військової техніки, потреб із забезпечення утримання її в боєготовому стані;

відомості щодо розвитку озброєння і військової техніки в інших державах, тенденцій зі створення нових концепцій та систем озброєння;

відомості щодо фінансових можливостей держави та тенденцій з їх змін у середньостроковій перспективі.

Запропонований підхід передбачає ряс. 1. послідовний розгляд за кожною зі складових,

Рис. 1. Послідовність здійснення аналізу під час формування середньострокових програм розвитку озброєння та військової техніки в Україні

На першому етапі аналізу запропонований підхід передбачає прив'язання концептуальних положень воєнної політики до предметного змісту середньострокової перспективи. Результатом цього повинен бути перелік конкретних зразків озброєння та військової техніки, які заплановані до створення або модернізації в середньостроковій перспективі.

У прийнятій в 2012 році Воєнній доктрині України [6] визначені основні напрями військово-технічної політики, а саме:

- “підвищення темпів технічного оснащення військових формувань та органів спеціального призначення відновленими, модернізованими і новими зразками озброєння, військової та спеціальної техніки, у першу чергу автоматизованими системами управління і цифрового зв'язку, високоточними боеприпасами, авіаційною технікою, засобами протиповітряної оборони, бойовими кораблями та ракетними комплексами;

- підвищення технічної готовності озброєння, військової та спеціальної техніки військових формувань та органів спеціального призначення;

- розвиток випробувальної бази та полігонів;

- створення національної системи та нормативно-правової бази розроблення і виробництва озброєння, військової і спеціальної техніки, сумісної з відповідними системами провідних держав світу;

- забезпечення раціонального рівня стандартизації та уніфікації озброєння, військової, спеціальної техніки військових формувань та органів спеціального призначення”.

Конкретизація концептуальних положень воєнної політики щодо розвитку озброєння і військової техніки здійснена в

Стратегічному оборонному бюлетені України, затвердженому Указом Президента України № 771/2012 від 29 грудня 2012 року [7].

У середньостроковій перспективі (до 2017 року) положеннями Стратегічного оборонного бюлетеня передбачається:

- “розроблення та будівництва військово-транспортних літаків Ан-70;

- будівництва корабля класу “корвет” за проектом 58250;

- створення вітчизняного ракетного комплексу та проведення його державних випробувань;

- виконання заходів державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки Збройних Сил України” [8].

На другому етапі аналізу здійснюється оцінювання можливостей промисловості України щодо досягнення поставлених завдань. Результатом такого оцінювання є звіт про можливість чи неможливість оборонно-промислового комплексу України самостійно здійснити реалізацію поставлених завдань у середньостроковій перспективі, виходячи з наявних технічних, технологічних та фінансових можливостей.

Можливості промисловості України щодо досягнення поставлених завдань забезпечуються концерном “Укроборонпром” до складу якого входять 125 різнопрофільних організацій [9]. Розподіл підприємств “Укроборонпрому” за призначенням наведено на рис. 2. Серед них частка суто виробничих підприємств не перевищує 35 %. Разом з КБ та іншими науково-виробничими комплексами вони складають близько 60 % потужностей. Решта припадає на науково-дослідні інститути, ремонтні та торговельні підприємства.

Тим часом, за профілем виробництва підприємства розподілені за декількома напрямками, серед яких основними є [9]:

- авіаційна техніка;

суднобудування та морська техніка;
 радіолокаційна техніка, протиповітряна
 оборона та зв'язок;
 бронетанкова техніка;
 ракетно-артилерійське озброєння та
 боеприпаси.

Більшість виробничих потужностей складають підприємства невиконавчої сфери (ремонтні, торговельні, науково-дослідні тощо), що свідчить про слабку промислову базу замкненого циклу за рядом складних у виробництві зразків озброєння.

Крім цього, провідними фахівцями України вказані інші найсуттєвіші проблеми сучасного ОПК України [10] - "Нині Україна має розгалужений, нерівномірно розвинений, недостатньо скоординований ОПК. Економічний стан його підприємств характеризується незбалансованістю структури оборонних виробництв, високим рівнем зношеності основних фондів, низькою рентабельністю роботи більшості

підприємств, низьким рівнем завантаження виробничих потужностей. Коефіцієнт оновлення основних виробничих фондів дуже низький, складає не більше 2,5 % за рік, а це визначає наростаюче технологічне відставання від провідних країн світу."

Сучасний оборонно-промисловий комплекс України здатний випускати за замкненим циклом виробництва лише 8 % загальної номенклатури озброєння для Збройних Сил України [10], що недостатньо для повноцінного формування програм середньострокової перспективи, оскільки рівень ризиків при виробництві, особливо при створенні нових зразків озброєння та військової техніки, дуже високий. Він обумовлений, перш за все, рядом системних залежностей політичного, економічного, фінансового та іншого характеру. Особливо це стосується таких галузей як авіаційна, протиповітряна оборона, автоматизовані системи управління та системи зв'язку.

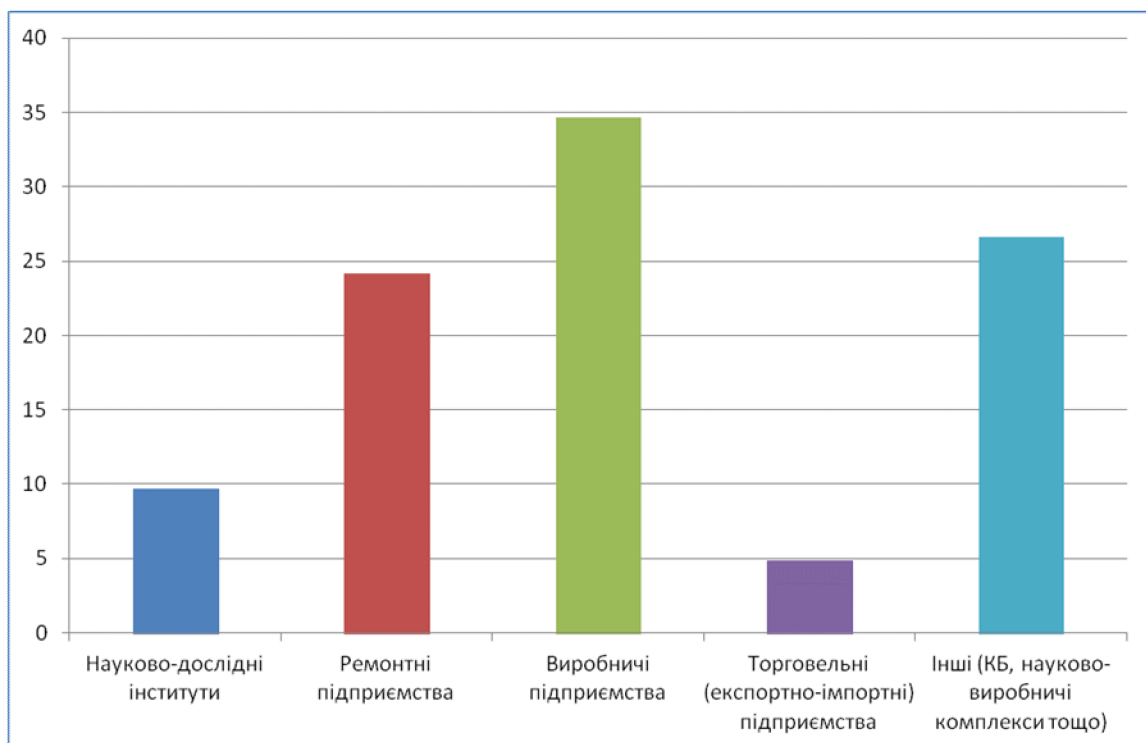

Рис. 2. Розподіл підприємств "Укроборонпрому" за призначенням, %

Стан техніки і озброєння сучасних Збройних Сил України оцінюється вищим військово-політичним керівництвом країни як критичний. Понад половини зразків озброєння і військової техніки потребують модернізації і оновлення [11]. За таких умов середньострокове програмування розвитку ОВТ має для України більш концептуальний, ніж предметний характер. Складність розроблення середньострокових програм полягає не в розробленні планів розвитку

техніки і озброєння, а у вирішенні концептуальних напрямів, оскільки певну частину озброєння і військової техніки відновити вже не вдасться ні за яких умов, враховуючи існуючий стан фінансування потреб Збройних Сил України.

Розглядаючи проблему фінансування середньострокових програм слід орієнтуватися на перспективу отримання фінансових коштів, визначену Постановою Кабінету Міністрів України від 07.07.2010 № 568 [12].

Прогнозні показники видатків із загального фонду державного бюджету на потреби оборони на період до 2023 року (відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 568)

Рік	Обсяг видатків, млн грн	
	Усього	з них на потреби Міноборони
2011	11239	10475,8
2012	13299,5	12396,4
2013	15360	14317
2014	17358	16179,4
2015	19418,5	18100
2016	21416,5	19962,4
2017	23477	21883
2018	25475	23745,4
2019	27535,5	25666
2020	29533,5	27528,4
2021	31594	29449
2022	33592	31311,4
2023	35652,5	33232

Аналіз фінансових показників існуючого прогнозу свідчить, що в середньостроковій перспективі – 4-5 років, обсяг фінансування всіх потреб Міністерства оборони України зросте приблизно на 65 %, що не достатньо для задоволення всіх потреб. Стосовно ж озброєння і військової техніки, для оновлення 50 % якої, необхідно виділення значно більших коштів задекларованих програмами розвитку військово-морської, авіаційної та інших видів коштовного озброєння, ці програми виглядають нездійсненними. Одним із раціональних шляхів виконання середньострокових програм за таких умов є їх оптимізація (скорочення чисельності самих програм і розроблення стратегії їх виконання).

Третій етап передбачає коригування вже існуючих державних програм відповідно до здійсненої оцінки можливостей. Програми, які були затверджені в минулому аналізуються з погляду реальності втілення їх у життя. Окремі програми можуть успішно виконуватися, а окремі не можуть бути втілені ні за яких умов з різних причин (відсутність фінансування, подальша безперспективність розроблення, порушення міжнародних угод третьою стороною тощо).

На *четвертому етапі* виробляється політика щодо формування середньострокової програми, виходячи з результатів першого, другого та третього етапів. Результатом формування такої політики є рішення зі створення, модернізації чи закупівлі необхідних зразків ОВТ та оснащення ними Збройних Сил України. Серед можливих варіантів рішень є самостійне розроблення (модернізація) зразків озброєння, розроблення (модернізація) зразків озброєння в кооперації

з іншими державами (можливі варіанти кооперації), закупівля необхідних зразків.

Висновки. Запропонований методичний підхід є основою для розроблення деталізованих методик формування середньострокових програм розвитку ОВТ. Ці методики повинні розкривати більш детально і обґрунтовано кожен етап підходу. Особливо важливе значення має методика, що реалізує другий етап підходу, оскільки політика України в галузі оборонної промисловості спирається на вітчизняне виробництво необхідного ОВТ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України “Про організацію оборонного планування” [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2198-15>.
2. Арєпин Ю. И. Военно-экономическое обоснование развития вооружения и военной техники. Режим доступу: <http://elibrary.ru/item.asp?id=11685565>.
3. Полегенько А. Ф. Методика вибору значень часткових показників якості до перспективного зразка озброєння і військової техніки // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Вип. № 14 – К.: ВІКНУ, 2008. – С. 101-107.
4. Маричев П. А., Мушков А. Ю., Рымкевич С. Н. Военно-экономическое обоснование выбора варианта развития вооружения и военной техники противовоздушной обороны. Режим доступу: <http://elibrary.ru/item.asp?id=15123759>.
5. Цымбал В., Терехов И. США: Опыт перехода на интенсивный путь развития вооружений и военной техники. Режим доступу: http://www.rau.su/observer/№28_93/28_13/HTML.
6. Военна доктрина України в редакції Указу Президента України від 8 червня 2012 року № 390/2012 [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу:

- <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/390/2012/paran12#n12>.
7. Указ Президента України “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України” від 29 грудня 2012 року “Про Стратегічний оборонний бюлетень України” [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-12>.
 8. Стратегічний оборонний бюлетень до 2025 року
 9. Офіційний сайт державного концерну “Укроборонпром” [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukroboronprom.com.ua/ua/>.
 10. Бегма В. М. Військово-технічна та оборонно-промислова політика України в сучасних умовах: аналіт. доп. / В. М. Бегма, О. О. Свергунов; упоряд. В. М. Маркелов, [за заг. ред. В. М. Бегми]. – К.: НІСД, 2013. – С. 28.
 11. Украинская военная техника в критическом состоянии – Саламатин [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <http://www.segodnya.ua/ukraine/ukrainckaja-voennaja-tekhnika-v-kriticheskom-cocostojanii-%E2%80%93-calamatin.html>.
 12. Кабінет Міністрів України Постанова “Про затвердження прогнозних показників із загального фонду державного бюджету на потреби оборони на період до 2023 року” [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/568-2010-%D0%BF>.

Стаття надійшла до редакції 06.03.2018

Ткаченко А. Л.;
Ферима Ю. В.;
Цимбал І. В.;
Троцько Л. Г.;
Плугова О. Б.

Научный центр связи и информатизации Военного института телекоммуникаций и информатизации,
Киев

Исходные условия для формирования среднесрочных программ развития вооружения и военной техники в Украине и подход к их анализу

Резюме. В статье разработан подход к анализу исходных условий во время формирования среднесрочных программ развития вооружения и военной техники в Украине.

Ключевые слова: военная техника; военно-техническая политика государства; Вооруженные Силы Украины.

A. Tkachenko;
J. Ferima;
I. Tymbal;
L. Trotsko;
O. Plugova

Scientific Center of Communication and Informatization of the Military Institute of Telecommunications and Informatization, Kiev

Output conditions for the formation of medium-term programs for the development of armaments and military equipment in Ukraine and the approach to their analysis

Resume. The article devises a campaign to analyze outgoing conditions during the formation of medium-term programs for the development of armaments and military equipment in Ukraine.

Keywords: military equipment; military-technical policy of the state; the Armed Forces of Ukraine.